

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه اقتصاد

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی

آثار مخارج دولت بر اقتصاد منطقه : مطالعه موردی

"استان اصفهان (1385-1388)"

(استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی)

استادان راهنما:

دکتر خدیجه نصرالهی

دکتر رحیم دلالی اصفهانی

استاد مشاور:

دکتر رحمان خوش اخلاق

پژوهشگر:

هاجر مومنی

دی ماه 1390

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

پاسکزاری

خداوند بجان را پاسکزارم که با الطاف بیکران خود، قدرت آموختن را به من ارزانی
داشت تا در عرصه حیات، نقشی هر چند ناچیز از خود به یادگار بگذارم. این نتیجه، نشانه کمال لطف
و بزرگواری اساتید محترم، همراهِی همه جانبه پدر و مادر مهربانم و همه مرعزیم و همه دلگرم کننده
دوربان عزیزم بوده که در حق این خادم درگاه علم و ادب ابراز داشته اند. به شکرانه شرمینی محبت
های که چشیده ام، دنیا دنیا پاس را به تمام عزیزانی که در این مره میره ایاری رسانند، تقدیم می
دارم.

چکیده:

مخارج دولت معمولاً سهم قابل ملاحظه‌ای از درآمد ملی یک کشور را به خود اختصاص می‌دهد. اگر این مخارج به طور مناسب هزینه شود، می‌تواند موجبات تحركات اقتصادی و به دنبال آن، زمینه‌های ایجاد اشتغال و رشد و توسعه اقتصادی را فراهم آورد. در ایران نیز با توجه به نقش وسیع دولت در اقتصاد، سیاست‌گذاری‌های آن توسط هزینه‌های جاری و عمرانی در بخش‌های خدمات عمومی، بهداشت، آموزش، ماشین‌آلات و ساختمان که از بخش‌های مهم اقتصادی به شمار می‌روند، می‌تواند زمینه تحرك اقتصادی را در مناطق مختلف کشور فراهم آورد.

از آنجا که موضوع مخارج دولت و تأثیر آن بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی دارای اهمیت و حساسیت‌های ویژه-ای بوده، همواره موجب بروز منازعات فراوانی در میان طیف‌های وسیعی از اقتصاددانان شده، در چارچوب نظری مطالعات وسیعی در این زمینه صورت گرفته و پژوهش‌های کاربردی متعددی نیز در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در این خصوص به انجام رسیده است. اما به نظر می‌رسد که پیامدهای توسعه منطقه‌ای انواع مخارج دولت، در این میان کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است.

این پژوهش، اثر مخارج دولت را در قالب عمرانی و جاری با استفاده از تحلیل ضرایب ماتریس حسابداری اجتماعی بر تولید، ارزش افزوده و اشتغال استان اصفهان مورد بررسی قرار داده است. به این منظور، با تعیین میزان تأثیر مخارج دولت بر متغیرهای اقتصادی منطقه و تحلیل این نتایج به سؤالات پژوهش در خصوص چگونگی تأثیرگذاری مخارج عمرانی و جاری دولت بر تولید بخش‌های اقتصادی، ارزش افزوده و اشتغال منطقه پاسخ داده است.

مخارج عمرانی دولت در سال 1388 بیشترین تولید را در بخش خدمات عمومی یعنی تأمین آب، برق و گاز طبیعی ایجاد نموده است. در حالی که بیشترین ارزش افزوده از محل این نوع اعتبارات به بخش کشاورزی مربوط است. همچنین بیشترین اشتغال در بخش کشاورزی در استان اصفهان در نتیجه انجام چنین هزینه‌هایی ایجاد شده است. مخارج جاری دولت در سال 1388 در استان اصفهان بیشترین تولید را در بخش اداره امور عمومی و خدمات شهری ایجاد نموده و بیشترین ارزش افزوده از محل این نوع اعتبارات نیز به همین بخش مربوط است. در حالی که بیشترین اشتغال در بخش کشاورزی در استان اصفهان در نتیجه انجام چنین هزینه‌هایی ایجاد شده است.

کلید واژه‌ها: تکنیک داده ستاده، ماتریس حسابداری اجتماعی، مخارج دولتی، تجزیه و تحلیل منطقه‌ای، اقتصاد منطقه-ای، منطقه.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
1-1-1	مقدمه
2-1-1	شرح و بیان مسئله پژوهشی:
3-1-1	اهمیت و ارزش پژوهش:
4-1-1	اهداف پژوهش:
5-1-1	کاربرد نتایج پژوهش:
6-1-1	فرضیه ها (در صورت لزوم) یا سوالهای پژوهش:
7-1-1	روش پژوهش:
8-1-1	جامعه آماری (در صورت لزوم):
1-8-1	روش و طرح نمونه برداری:
2-8-1	حجم نمونه و روش محاسبه:
3-8-1	ابزار گردآوری داده ها (پرسشنامه، مصاحبه و...):
4-8-1	ابزار تجزیه و تحلیل:
9-1-1	کلید واژه ها:
	فصل دوم: ادبیات موضوع و پیشینه
1-2-1	مقدمه
2-2-1	تعریف و ماهیت دولت
3-2-1	دولت و رشد اقتصادی
4-2-1	ساز و کار بودجه ریزی
1-4-2	هزینه های سیاست های مالی
5-2-1	اقتصاد منطقه ای
1-5-2	اقتصاد منطقه ای و حیطة شمول آن
1-5-2-1	تعریف منطقه
3-5-2-1	ساز و کارهای های اقتصاد منطقه ای
17	هزینه های تولید

صفحه	عنوان
18.....	مکان
18.....	تئوری قیمت فضایی
18.....	مدل جاذبه
20.....	2-5-4 - ارزیابی پیوند بخش ها در منطقه
22.....	2-6-6 - مبانی ماتریس حسابداری اجتماعی (SAM)
24.....	2-6-1 - قواعد ماتریس حسابداری اجتماعی :
27.....	2-6-2 - ساختار شناسی ماتریس حسابداری اجتماعی
32.....	2-7-7 - پیشینه پژوهش
37.....	2-7-2 - مطالعات خارجی:
40.....	2-8-8 - جمع بندی
فصل سوم: روش پژوهش	
41.....	3-1-1 - مقدمه
42.....	3-2-2 - تشکیل ماتریس حسابداری اجتماعی
47.....	3-2-1-1 - روش ضریب مکانی تعمیم یافته AFLQ:
48.....	3-2-1-1-1 - شاخص SLQ
48.....	3-2-1-2-2 - شاخص PLQ
48.....	3-2-1-3-3 - شاخص CILQ
49.....	3-2-1-4-4 - شاخص RLQ
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها	
52.....	4-1-1 - مقدمه
53.....	4-2-2 - جدول داده - ستانده سال 1385 استان اصفهان
64.....	4-3-3 - اثر ارزش افزوده ای انواع مخارج دولت در بخش های مختلف اقتصادی استان اصفهان
72.....	4-3-1-1 - ایجاد درآمد حاصل از انواع مخارج دولت در بخشهای مختلف اقتصادی استان اصفهان
74.....	4-4-4 - اشتغالزایی مخارج عمرانی دولت در استان اصفهان
78.....	4-5-5 - جمع بندی
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها	
79.....	5-1-1 - مقدمه

صفحه	عنوان
80.....	2-5. بررسی فرضیه‌های پژوهش و تحلیل نتایج.....
82.....	3-5. ارائه پیشنهادات و توصیه‌های سیاستی خاص (مبتنی بر این پژوهش).....
83.....	4-5. ارائه پیشنهادات برای مطالعات آتی.....
83.....	5-5. محدودیت‌های پژوهش.....
84.....	پیوست‌ها.....
95.....	منابع و مآخذ.....

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
25.....	جدول 1-2: ساختار کلی یک ماتریس حسابداری اجتماعی بر حسب حساب‌های درون‌زا و برون‌زا
31.....	جدول شماره 2-2- ماتریس حسابداری اجتماعی کلان بر حسب حساب‌های درون‌زا و برون‌زا
54.....	جدول 1-4- نمونه‌ای از جدول 15*15 مصارف واسطه‌ای و تولید سال 1385 کل کشور
54.....	جدول 2-4- نمونه‌ای از جدول 15*15 ضرایب نهاده سال 1385 کل کشور
54.....	جدول 3-4- نمونه‌ای از جدول 15*15 ضرایب نهاده تعدیل‌شده ی تولید سال 1385 استان اصفهان
59.....	جدول 4-4- ارزش افزوده خدمات هتل و رستوران سال 1385
59.....	جدول 5-4- ارزش افزوده خدمات حمل و نقل و انبارداری سال 1385
61.....	جدول 6-4- ارزش افزوده موسسات مالی و بیمه سال 1385
61.....	جدول 7-4- ارزش افزوده املاک و مستغلات امور تجاری و بازرگانی سال 1385
62.....	ل: امور عمومی و دفاعی
62.....	جدول 8-4- ارزش افزوده امور عمومی و دفاعی سال 1385
62.....	منبع: مرکز آمار ایران و محاسبات پژوهش
62.....	جدول 9-4- ارزش افزوده آموزش سال 1385
63.....	جدول 10-4- ارزش افزوده بهداشت و مددکاری اجتماعی سال 1385
63.....	جدول 11-4- ارزش افزوده سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی سال 1385
65.....	جدول شماره 12-4: حداکثر و حداقل شاخص‌های محاسبه‌شده برای استان اصفهان سال 1385
66.....	جدول شماره 13-4: معرفی فعالیت‌های پایه‌ای در استان اصفهان سال 1385
681388	جدول شماره 14-4: انواع مخارج دولت بر حسب بخش‌های مختلف اقتصادی استان اصفهان سال 1388
69.....	جدول شماره 15-4: تولید حاصل از انواع مخارج دولت بر حسب بخش‌های مختلف اقتصادی استان اصفهان سال 1388
69.....	جدول شماره 16-4: ارزش افزوده حاصل از انواع مخارج دولت در بخش‌های مختلف اقتصادی استان اصفهان سال 1388
71.....	جدول شماره 18-4: ایجاد درآمد در گروه‌های مختلف شغلی استان اصفهان حاصل از مخارج عمرانی دولت در سال 1388
73.....	جدول شماره 19-4: ایجاد درآمد در گروه‌های مختلف شغلی استان اصفهان حاصل از مخارج جاری دولت در سال 1388

عنوان

صفحه

جدول شماره 4-20: ایجاد درآمد در گروه های مختلف شغلی استان اصفهان حاصل از مخارج کل دولت در سال 1388.....	74
جدول 4-21: اشتغال 15 بخشی استان اصفهان در سال 1385.....	75
جدول 4-22: ضرایب اشتغال استان اصفهان	75
جدول 4-23: تقاضا و اشتغال ایجاد شده در استان اصفهان در نتیجه مخارج عمرانی دولت در سال 1388	76
جدول 4-24: تقاضا و اشتغال ایجاد شده در نتیجه مخارج جاری دولت در سال 1388 در استان اصفهان	77

پیشگفتار:

به منظور تکمیل و تصحیح مکانیسم بازار، وجود دولت در اقتصاد لازم است. دولت همچنین با مخارج خود می تواند در تقویت و شتاب دادن به توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه کمک موثری نماید. از طرفی افزایش مخارج دولتی بخصوص مخارج سرمایه ای در ایجاد صنایع سنگین و کلیدی جهت مراحل اولیه توسعه نقش اساسی ایفا می کنند. در کشورهایی نظیر ایران، دولت به دلیل در اختیار داشتن منابع فراوان تولید، سهم زیادی در اقتصاد دارد این امر سبب می شود تا افزایش مخارج دولت موجب به حرکت درآمدن سایر بخش های اقتصادی شود. به دلیل نقش بسیار مهم دولت در ارائه خدمات آموزشی، بهداشتی و عمومی درصد قابل ملاحظه ای از GNP کشور به مخارج دولت اختصاص می یابد. به این ترتیب انتظار می رود با توجه به نقش وسیع دولت در اقتصاد، سیاست گذاری های آن از طریق هزینه بخش های آموزش، بهداشت و خدمات عمومی و همچنین هزینه عمرانی دولت در ساختمان و ماشین آلات بتواند متغیرهای اقتصادی منطقه را تحت تأثیر قرار دهد.

از این رو تقویت نگرش منطقه ای در قالب برنامه های توسعه کشور بوسیله طراحی و تدوین اسناد ملی توسعه استانی و بر اساس مواد 72 و 155 قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران یکی از اقدامات مهم در چارچوب نظام نوین برنامه ریزی کشور محسوب می شود. این اسناد راهبردی، خطوط کلی و محورهای توسعه استان را در 20 سال آینده تبیین می کند و مهم ترین مبنای تهیه و تدوین برنامه های 5 ساله در استان و بودجه های سالانه طی سال های 1384-1404 تلقی می شود.

برای انجام چنین برنامه ریزی هائی ابتدا داشتن تحلیل هائی از آثار مخارج دولت مناسب به نظر می رسد. از آنجا که استان اصفهان یکی از اصلی ترین استان ها در ایران است، این پژوهش به منظور ارزیابی آثار اقتصادی گسترش مخارج دولت بر فعالیت های مختلف در استان اصفهان پیگیری شد. از آن جائی که تأکید بر داشتن نگاهی جامع بر این آثار بود لذا در این پژوهش با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی سال 1385 استان اصفهان به انجام این مهم اقدام شده است.

در خاتمه، کمال تشکر و سپاس خود را از راهنمایی و مساعدت استاد محترم راهنما، سرکار خانم دکتر خدیجه نصرالهی ابراز می دارم و از جناب آقای دکتر رحیم دلالی اصفهانی که استاد راهنما دوم و جناب آقای دکتر رحمان خوش اخلاق که زحمت مشاورت این پایان نامه را به عهده داشتند، تشکر و قدردانی می کنم. از تمامی اساتید گروه اقتصاد و مسئولین و کارشناس محترم گروه اقتصاد سرکار خانم رجائی صمیمانه تشکر می کنم. و گرمترین سپاس های خود را نثار خانواده ام می کنم که در تمام سال های تحصیل، مشوق و پشتیبان من بوده اند و با عشق و محبت شرایط لازم برای تدوین این رساله را فراهم آورده اند.

هاجر مومنی

دی ماه 1390

فصل اول

کلیات پژوهش

1-1- مقدمه

مخارج دولت معمولاً سهم قابل توجهی از درآمد ملی را به خود اختصاص می دهد. اگر این مخارج به طور مناسب هزینه شود، می تواند موجبات تحركات اقتصادی و به دنبال آن، زمینه ایجاد اشتغال و رشد و توسعه اقتصادی را فراهم نماید. در ایران نیز با توجه به نقش وسیع دولت در اقتصاد و سیاست گذاری آن توسط هزینه های جاری و عمرانی در بخش های مختلف می تواند زمینه تحرك اقتصادی را نه تنها در سطح ملی بلکه در مناطق مختلف کشور نیز فراهم نماید.

استان اصفهان نیز به دلیل مواجه بودن با کمبود امکانات زیربنایی توسعه اقتصادی از جمله عدم تناسب شبکه حمل و نقل و از این قبیل، نیازمند انجام چنین مخارجی است. پژوهش حاضر به منظور بر ملا نمودن چنین اهمیت و الویتی قصد بر آن دارد که با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی اثر مخارج دولتی را بر اقتصاد استان مورد تحلیل قرار دهد. از اینرو در این فصل مطالب زیر ارائه شده است: شرح و بیان مسئله پژوهشی، اهمیت و ضرورت، اهداف، فرضیات و کلید واژه ها

1-2- شرح و بیان مسئله پژوهشی:

رشد و توسعه آینده‌ی مناطق یک کشور از مهم‌ترین مسائلی است که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران باید به آن توجه داشته باشند. هدف همه فرآیندهای توسعه افزایش رفاه انسان است که توسعه منطقه‌ای را نیز شامل می‌شود. توسعه منطقه‌ای نه فقط تلاشی برای افزایش رفاه افراد است بلکه توزیع عادلانه آن بین نواحی مختلف و گروه‌های مردم را نیز در بر دارد. لذا باید با بهره‌گیری مناسب از مواهب طبیعی و استعدادهای انسانی یک منطقه، بهترین شرایط و امکانات را برای توسعه همه‌جانبه آن منطقه فراهم نموده و تفاوت‌های کیفیت زندگی بین منطقه‌ای و درون منطقه‌ای را به حداقل رساند.

برنامه‌ریزی منطقه‌ای فرآیندی است در جهت مشارکت مردم و مناطق در برنامه‌ریزی، بصورتی که با برنامه‌های کلان ملی و ویژگی‌های منطقه‌ای انطباق داشته باشد. بعضی از صاحب‌نظران نیز، برنامه‌ریزی منطقه‌ای را امری در جهت تنظیم و هماهنگ‌کردن برنامه‌های مختلف اقتصادی-اجتماعی با نیازها و امکانات محلی تعریف می‌نمایند.

هدف در برنامه‌ریزی منطقه‌ای، استفاده بهینه از منابع برای توسعه منطقه است. بنابراین شناخت توانایی‌ها، ظرفیت‌ها، تنگناها و محرومیت‌های منطقه، لازمه کار است. در برنامه‌ریزی منطقه‌ای توجه به ساختار طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و همینطور خصوصیت‌های سیاسی، نژادی، قومی، فرهنگی و مذهبی منطقه از اهمیت ضروریات است.

به علت فقدان ملاحظات نظری مستحکم در زمینه تعریف منطقه، تحلیل‌گران منطقه‌ای برداشت‌های متفاوتی از آن دارند. منطقه‌گاهی در مورد چند کشور، گاهی در مورد بخشی از یک کشور یا حتی در مورد بخشی از استان، شهرستان، بخش یا دهستان به کار برده می‌شود. اما تقسیم‌بندی استاندارد و متقارن منطقه‌ای انجام شده توسط ریچاردسون (1972)، مفهوم واژه‌ی منطقه را در این پژوهش روشن می‌سازد. او منطقه را به سه گروه مناطق همگن^۱، مناطق گره‌ای^۲ و مناطق برنامه‌ریزی^۳ تقسیم کرده است. بر مبنای این تقسیم‌بندی، منطقه همگن منطقه‌ای است که از نظر ویژگی‌های خاص نظیر زبان، وضعیت غالب اقتصادی یا وضعیت غالب فیزیکی و غیره همگن باشد. منطقه گره‌ای، منطقه‌ای است که در آن چند شهر بر کل منطقه غلبه دارد. منطقه برنامه‌ریزی منطقه‌ای است که بر مبنای قانون و توسط دولت به منظور تعیین مرزهای سیاسی و اداری مشخص

¹ - Homogenous Regions

² - Nodal Regions

³ - Programming Regions

می شود (بانویی، بزازان، پروین، کرمی و آزاد 1387). با بررسی مباحث مختلف در طبقه بندی منطقه ای و با توجه به اینکه واحد تحلیل منطقه در تقسیمات اداری و سیاسی کشور، استان است و برنامه ریزی های اقتصادی - اجتماعی پس از سطح ملی در سطح استان انجام می شود، در این پژوهش مفهوم منطقه در واقع نوع سوم تقسیم بندی یعنی استان است.

در استان اصفهان نیز مسائل زیادی وجود دارد که با برنامه ریزی و دخالت های دولت می تواند برطرف شود مانند: کوچک و پراکنده بودن اراضی کشاورزی و تبدیل اراضی مستعد کشاورزی حاشیه شهرها به ساخت و ساز، در معرض خطر قرار داشتن آثار باستانی، ابنیه و بافت های تاریخی و جاذبه های گردشگری و کمبود سرمایه های لازم برای حفظ، احیا و گسترش آنها، در معرض خطر قرار داشتن میراث فرهنگی، هنرها و آثار هنری و صنایع دستی، نبود نقش دولت تسهیل گر ساز و کارهای اقتصادی، عدم تناسب عرضه منابع انسانی متناسب با نیازهای بازار کار، افزایش ناهنجاری های اجتماعی و خلاء پرورش استعداد های جوان، ناکافی بودن شبکه های آبرسانی در دشت ها، بهره برداری غیر اصولی از منابع آب، پایین بودن راندمان آبیاری و کارا نبودن سیستم های آبرسانی، عدم رشد کافی سرمایه گذاری در بخش های اقتصادی و در نتیجه عدم تعادل در عرضه و تقاضای نیروی کار و افزایش بیکاری، نامتوازن بودن توزیع امکانات زیربنایی و اقتصادی در پهنه ی استان به ویژه مناطق غربی و شرقی و توسعه نیافتگی و فقر اقتصادی این مناطق، استفاده نامتناسب و بیش از ظرفیت از منابع طبیعی استان (جنگل، مرتع و...)، عدم تناسب نرخ رو به رشد زنان تحصیل کرده جویای کار با فضا و دیدگاه حاکم بر بازار کار، عدم کارآیی تقسیمات کشوری در راستای ایجاد توازن مناطق استان، نبود مدیریت یکپارچه در امر مدیریت شهری جهت تحقق طرح های مصوب شهری و منطقه ای، تمرکز جمعیت و فعالیت های اقتصادی در منطقه مرکزی به ویژه کلان شهر اصفهان، آلودگی های شدید آب، هوا و خاک و سایر مشکلات زیست محیطی در منطقه مرکزی استان و کلان شهر اصفهان، (معاونت امور اقتصادی و برنامه ریزی استان اصفهان 1385).

همچنین از عمده ترین تنگناها و محدودیت های توسعه این استان می توان به موارد زیر اشاره کرد: عدم تناسب ظرفیت شبکه های حمل و نقل (زمینی، ریلی و هوایی)، ناکافی بودن امکانات و تأسیسات و تجهیزات مورد نیاز بازرگانی (انبار، سیلو، بارانداز و...)، کمبود تأسیسات و تجهیزات گردشگری و مراکز اقامتی، وجود موانع اجتماعی - فرهنگی در توسعه فعالیت های گردشگری، فقدان زیرساخت های نرم افزاری و سخت افزاری مناسب در زمینه فعالیت های گردشگری استان، عدم وجود فضاهای قانونی مناسب و امن جهت جذب سرمایه (معاونت امور اقتصادی و برنامه ریزی استان اصفهان 1385).

با توجه به قابلیت ها، تنگناها و سطح توسعه یافتگی استان، توسعه آن باید چند وجهی بوده و بر پایه تولید و توسعه علم و فن آوری در فعالیت های مختلف اقتصادی و اجتماعی (کشاورزی، گردشگری، صنعت و خدمات برتر) و بازرگانی نوین و افزایش سهم استان در تعاملات ملی و فراملی استوار باشد (معاونت امور اقتصادی و برنامه ریزی استان اصفهان 1385).

همانگونه که گفته شد، مخارج دولت معمولاً سهم قابل ملاحظه ای از درآمد ملی را به خود اختصاص می دهد. اگر این مخارج به طور مناسب هزینه شود، می تواند موجبات تحرکات اقتصادی و به دنبال آن، زمینه های ایجاد اشتغال و رشد و توسعه اقتصادی را فراهم آورد. در ایران نیز با توجه به نقش وسیع دولت در اقتصاد و سیاست گذاری های آن توسط هزینه های جاری و عمرانی در بخش های خدمات عمومی، بهداشت، آموزش، ماشین آلات و ساختمان که از بخش های مهم اقتصادی به شمار می روند، می تواند زمینه تحرک اقتصادی را در مناطق مختلف کشور فراهم آورد.

این در حالی است که بر اساس آمارهای رسمی منعکس در قوانین بودجه، طی سال های گذشته سهم بودجه استان از درآمد ملی کاهش یافته و به طور مشخص از سال 1387 این کاهش چشمگیر بوده و در سال های بعد نیز تداوم پیدا نموده است. طی دوره 81-1388 ترتیب سهم بودجه استان از منابع ملی برابر 0.058، 0.059، 0.056، 0.058، 0.055، 0.043 و 0.041 بوده است به شکلی که میانگین دوره این ارقام کمتر از 0.05 است.

از این رو، این پژوهش، اثر انواع مخارج دولت را با استفاده از تحلیل ضرایب ماتریس حسابداری اجتماعی بر تولید، ارزش افزوده و اشتغال استان اصفهان مورد تحلیل قرار می دهد. به این منظور، با تعیین میزان تأثیر مخارج دولت بر متغیرهای اقتصادی منطقه و تحلیل این نتایج به سؤالات پژوهش در خصوص چگونگی تأثیرگذاری مخارج دولت بر تولید بخش های اقتصادی، ارزش افزوده و اشتغال منطقه پاسخ می دهد.

مرزهای ملی و منطقه ای معمولاً منشأ اصلی اختلاف بین ماتریس حسابداری اجتماعی در سطوح ملی و منطقه ای است. سیستم پول رایج در بین کشورها متفاوت ولی در بین مناطق یکسان است. افزون بر این، موانع مصنوعی نظیر تعرفه، سهمیه و کنترل های ارزی موجب محدود کردن و تحرک کمتر کالاها، عوامل تولید، سرمایه و درآمد بین کشورها می شود. اما، این موانع بین مناطق وجود ندارد. در نتیجه، مناطق در مقایسه با کشورها از یک اقتصاد بازتری برخوردارند. افزون بر این ها، ساز و کار قیمت که نقش بارزی در نظریه تجارت بین المللی و ارائه الگو برای اقتصاد باز در سطح کشورها دارد، در الگوهای چند بخشی منطقه ای نقش کم اهمیت تری دارد. به طوری که در تعداد قابل ملاحظه ای از الگوها، قیمت و دستمزد یا کاملاً کنار گذاشته شده

اند و یا در یک الگوی ملی جداگانه ای تخمین زده شده اند. خاصیت دیگر الگوهای منطقه ای وجود مؤسسات یا فعالیت مؤسساتی است که فعالیت هایی نظیر دفاع را به عهده دارند که به سادگی امکان نسبت دادن آنها به یک منطقه خاص وجود ندارد. به علاوه، مؤسساتی که شعباتی در چندین منطقه دارند ولی موسسه مادر آنها در یک منطقه است، مشکل دیگری است که در مقایسه با مؤسسات چند ملیتی در سطوح ملی با آن مواجه است. به این ترتیب، الگوهای حسابداری اجتماعی منطقه ای تقریباً همه خواص الگوهای ملی را دارند، ضمن اینکه مشکلات جمع آوری اطلاعات را نیز دارا هستند. به رغم این قادرند بطور سیستماتیک آثار حاصل از هر عملکرد از جمله بودجه را بر ملا کنند.

3-1- اهمیت و ارزش پژوهش:

بطور کلی می توان گفت: خواسته ها و نیازهای منطقه ای به صورت مجموعه ای از عوامل فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطرح می شوند و بین آنها روابط متقابلی وجود دارد. این مجموعه هاست که باید برای مناطق مختلف یک کشور مورد بررسی قرار گرفته و بعنوان هدف های برنامه ریزی منطقه ای ارائه شوند. در این راستا، عمران و توسعه مناطق، ایجاد دگرگونی کامل و اساسی در کلیه شئون زندگی مردم و بکارگیری نیروهای مادی و معنوی و طبیعی منطقه، کاهش نابرابری های منطقه ای و درون منطقه ای، کاهش اختلاف سطح شهر و روستا در درون منطقه و بین مناطق، توسعه پایدار منطقه ای، تعدیل ساختاری توسعه اقتصادی- اجتماعی منطقه، افزایش سریع درآمد سرانه در داخل منطقه، تعیین و گسترش نیروهای تخصصی، افزایش کارایی اقتصادی، حفاظت از محیط زیست و استفاده بهینه از منابع طبیعی، جزء اهداف برنامه ریزی منطقه ای قلمداد می شود. آنچه این پژوهش را از اهمیت برخوردار می کند، روش مورد استفاده آن (SAM) است که امکان تحلیل اثر مخارج دولت بر متغیرهای کلان اقتصادی منطقه به تفکیک بخش ها را فراهم می کند که با اطلاعاتی که محقق دارد، این پژوهش در نوع خود دست اول است.

4-1- اهداف پژوهش:

1. ارزیابی تاثیر مخارج دولت بر تولید فعالیت های مختلف استان اصفهان
2. ارزیابی تاثیر مخارج دولت بر ارزش افزوده بخش های مختلف اقتصادی در استان اصفهان
3. ارزیابی تاثیر مخارج دولت بر چگونگی توزیع اشتغال بخش های مختلف اقتصادی در استان اصفهان

1-5- کاربرد نتایج پژوهش:

در این پژوهش با درک اهمیت موضوع، به بررسی آثار اقتصادی مخارج دولت بر منطقه پرداخته می شود. به طور کلی برای سیاست های بخشی دولت و همچنین سیاست های منطقه ای دولت، سیاست های عمرانی دولت و سیاست های پژوهشی دولت کاربرد دارد.

1-6- فرضیه ها (در صورت لزوم) یا سوالهای پژوهش:

1. مخارج دولت بر تولید فعالیت های مختلف استان اصفهان تأثیر دارد.
2. اثر مخارج دولت بر ارزش افزوده بخش های مختلف اقتصادی مثبت است.
3. مخارج دولت بر چگونگی توزیع اشتغال بخش های مختلف اقتصادی اصفهان تأثیر دارد.

1-7- روش پژوهش:

1-7-1 نوع پژوهش و روش بررسی فرضیه ها و یا پاسخگوئی به سوالات (توصیفی، تجربی، تحلیل محتوا، اسنادی، تاریخی و ...)

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش تحلیلی - تجربی است. از این رو بخش تحلیلی به روش کتابخانه ای و بخش تجربی با استفاده از تکنیک ماتریس حسابداری اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

1-8- جامعه آماری (در صورت لزوم):

بخش های مختلف اقتصادی استان اصفهان

1-8-1- روش و طرح نمونه برداری:

این روش پژوهش جامع نگر است از این رو روش و طرح نمونه برداری ندارد. اما چرا استان اصفهان به عنوان مطالعه موردی انتخاب شده است چون در سال های اخیر سهم بودجه استانی در بودجه کل کشور این

استان کاهش یافته و این خود موجب شده که بسیاری از طرح های زیر بنایی در این استان نیمه تمام بماند و از این محل لطماتی بر فرایند توسعه استان اصفهان وارد شود.

1-8-2- حجم نمونه و روش محاسبه:

1-8-3- ابزار گردآوری داده ها (پرسشنامه، مصاحبه و...):

به طور کلی در این پژوهش از مجموعه داده های تولید شده توسط مراجع رسمی کشور به ویژه مرکز آمار ایران و معاونت امور اقتصادی و برنامه ریزی استان اصفهان استفاده خواهد شد.

1-8-4- ابزار تجزیه و تحلیل:

در این پژوهش، استفاده از اطلاعات بخشی استان اصفهان به منظور تدارک جدول داده - ستانده این استان در محیط نرم افزاری EXCEL و SPSS و نرم افزارهای مرتبط در قالب ماتریس حسابداری اجتماعی استان اصفهان جهت ارزیابی آثار اقتصادی مخارج دولت در استان اصفهان، ابزار تجزیه و تحلیل است.

1-9- کلید واژه ها:

- تکنیک داده ستاده (Input-Output Technique): تحلیل داده - ستاده یا تحلیل داد و ستد میان بخش های اقتصادی گوناگون ، بررسی پیوندهای میان بخش های تولید کننده و مصرف کننده یک محدوده اقتصادی بزرگ کشور ، استان ، شهر و جز این ها است. نقطه عزیمت این روش که کاربرد گسترده ای در انواع الگو سازی و برنامه ریزی های اقتصادی دارد، تهیه جدول داده - ستاده است. سطرهای این جدول داده های بخش را نمایان می سازد. به عبارت دیگر سطرها چگونگی مصرف فرآورده هاست. ستون های جدول، ترکیب هزینه بخش را نمایان می سازد (توفیق، فیروز، 1371: 32).

- ماتریس حسابداری اجتماعی (Social Accounting Matrix): ماتریس حسابداری اجتماعی - ماتریس مربعی است و مجموعه ای از حساب ها را نشان می دهد که جریان های درآمدی و هزینه ای را بین فعالیت های تولیدی، عوامل تولید و مؤسسات (نهاده های اجتماعی و اقتصادی) توصیف می نماید. این ماتریس جریان های پولی را توسط ستون ها (هزینه ها) و ردیف ها (درآمدها) انجام می دهد، به طوری که مجموع هزینه ها (ستون ها) و دریافتی ها (ردیف ها) برابر هستند (زورار، پرمه و رحیم، دباغ، 1382: 144).

- مخارج دولتی (Government Expenditures): گزارش های دولت میان مخارج دولت برای مصرف و سرمایه گذاری تفاوت می گذارند. مخارج مصرفی شامل اقلامی برای پیشرفت تعلیم و تربیت،

کارآموزی، پژوهش و توسعه و نظایر اینها و فعالیت هایی است که به رشد اقتصادی کمک می کنند. مخارج دولت برای کالاهای سرمایه‌ای، مصرف فوری نیستند و معمولاً دربرگیرنده خریدهای سخت افزارهای نظامی و ساختارها هستند (فرهنگ، 1379، ص 476).

- تجزیه و تحلیل منطقه ای (Regional Analysis): بررسی تطبیقی رشد و توسعه در یک حوزه جغرافیایی با تاکید بر نقش آینده ناحیه در اقتصاد ملی (فرهنگ، 1374، ص 1026).

- اقتصاد منطقه ای (Regional Economics): بررسی و محاسبه ی متغیرهای مهم اقتصادی، مانند تولید، مصرف، سرمایه گذاری، سطح قیمت و جز اینها در مقیاس استان یا منطقه ای متشکل از چند ناحیه ی خاص در یک کشور، مثل عمران خوزستان، دشت قزوین و جیرفت در استان کرمان.

- منطقه (Region): منطقه اشاره به بخشی از فضای جغرافیایی دارد که می تواند اندازه های گوناگون و متفاوت و همچنین می تواند تفاسیر مختلفی داشته باشد. مفهوم منطقه دارای چند جنبه مشخص است: منطقه بخشی از فضا که در تعدادی از عوامل و ویژگی های خاص مشترک و دارای روابط عملکردی در شاخص های مورد نظر هستند، یعنی عملکردشان مکمل یکدیگر است را اشغال می کند (صباغ کرمانی، 1380 ص 25).

فصل دوم

ادبیات موضوع و پیشینه

2-1- مقدمه

از آنجا که موضوع مخارج دولت و تأثیر آن بر سایر متغیرهای کلان اقتصادی دارای اهمیت و حساسیت های ویژه ای بوده و همواره موجب بروز منازعات فراوانی در میان طیف های وسیعی از اقتصاددانان گشته است، در چارچوب نظری مطالعات وسیعی در این زمینه صورت گرفته و پژوهشات کاربردی متعددی نیز در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، در این خصوص به انجام رسیده است. بخش عمده ای از این مطالعات که به بررسی تأثیر مخارج دولت بر رشد اقتصادی پرداخته اند، به نتایج مهم و بعضاً متناقضی دست یافته اند، اما به نظر می رسد که پیامدهای توسعه ای رشد فعالیت ها و حجم دولت، در این میان کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است. در این فصل سعی شده که به بررسی مبانی نظری موضوع پژوهش با استفاده از مفاهیم زیر بنایی پرداخته شود. لذا با معرفی ماهیت دولت و دیدگاه هایی که در مورد دولت با توجه به چالش هایی که در این زمینه مطرح است در ادامه به ساز و کار بودجه پرداخته شده و آنگاه مبانی نظری اقتصاد منطقه و ماتریس حسابداری اجتماعی و سپس پیشینه پژوهش ارائه شده است.